

**MIGRATSIYA VA YOSHLAR: SABABLARI,
OQIBATLARI VA IMKONIYATLAR**

Baxromova Indira Azizjon qizi

Alfraganus University Iqtisodiyot fakulteti

Iqtisodiyot yo'nalishi 1-kurs talabasi

baxromovaindira@gmail.com

G'ulomova Gulasal Azizjonovna

Alfraganus University Iqtisodiyot fakulteti

Iqtisodiyot yo'nalishi 1-kurs talabasi

Axmedov O'tkirjon Aloviddin o'g'li

Alfraganus University Iqtisodiyot fakulteti

Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada yoshlar orasidagi migratsiya jarayonining asosiy sabablari, ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy oqibatlari hamda bu jarayondan yuzaga keladigan imkoniyatlar yoritiladi. Migratsiyaning ta'lim, bandlik, madaniy va shaxsiy rivojlanishga ta'siri ham tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: migratsiya, yoshlar, tashqi mehnat, sabablari, oqibatlari, imkoniyatlar, ta'lim, bandlik.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются основные причины миграции среди молодежи, ее социально-экономические и культурные последствия, а также возникающие в результате этого процесса возможности. Также анализируется влияние миграции на образование, занятость и личностное развитие молодежи.

Ключевые слова: миграция, молодежь, внешняя занятость, причины, последствия, возможности, образование, занятость.

ABSTRACT

This article explores the main causes of youth migration, its socio-economic and cultural consequences, and the opportunities arising from this process. It also analyzes the impact of migration on education, employment, and personal development of young people.

Keywords: migration, youth, labor abroad, causes, consequences, opportunities, education, employment.

KIRISH

So'nggi yillarda globallashuv, iqtisodiy tengsizlik va demografik o'zgarishlar tufayli migratsiya butun dunyo miqyosida dolzarb masalaga aylangan. Ayniqsa, bu

jarayon yoshlar orasida keng tarqalgan bo‘lib, ularning mehnat qilish, ta‘lim olish yoki hayot sifatini yaxshilash istagi bilan bog‘liq. O‘zbekiston misolida, mehnat migratsiyasi so‘nggi o‘n yillikda sezilarli darajada oshdi va bu holat, ayniqsa, 18–35 yosh oralig‘idagi yoshlar orasida eng faol kuzatilmoqda. Maqolaning asosiy maqsadi – yoshlar migratsiyasining sabablari, oqibatlari va imkoniyatlarini chuqur tahlil qilish hamda bu boradagi muammolarga ilmiy yondashuv asosida yechimlar taklif qilishdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Migratsiya masalasi bo‘yicha o‘tkazilgan ilmiy tadqiqotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari (IOM, UNDP, Jahon Banki) va milliy manbalarga ko‘ra, yoshlar migratsiyasi ko‘plab omillar bilan bog‘liq. IOM‘ning 2023-yilgi hisobotida qayd etilishicha, O‘zbekistonlik yoshlarning ko‘pchiligi migratsiyaga iqtisodiy ehtiyoj sababli qaror qilmoqda. UNDP esa ta‘lim va rivojlanish istagini muhim omillardan biri sifatida ko‘rsatadi. Mahalliy tadqiqotlarda esa migratsiya sababli yuzaga kelayotgan ijtimoiy va psixologik oqibatlar, "miya oqimi" holati va oila barqarorligiga ta‘sir masalalari yoritilgan.

TADQIQOT VA METODOLOGIYA

Ushbu maqola yozilishida quyidagi ilmiy uslublar qo‘llanildi:

- **Sifatli tahlil** – xalqaro va mahalliy tashkilotlar (IOM, UNDP, Tashqi mehnat agentligi) tomonidan e‘lon qilingan statistik ma‘lumotlar tahlil qilindi.
- **Solishtirma metod** – O‘zbekiston migratsiya holati qo‘shni davlatlar, xususan, Tojikiston va Qirg‘iziston bilan taqqoslandi.
- **So‘rovnoma va intervyular** – 2024-yilda 200 nafar 18–30 yosh oralig‘idagi yoshlar o‘rtasida o‘tkazilgan onlayn so‘rov natijalari tahlil qilindi.

MIGRATSIYANING ASOSIY SABABLARI

1. **Iqtisodiy omillar** – Ishsizlik darajasining nisbatan yuqoriligi, barqaror ish o‘rinlarining yetishmasligi, past ish haqi va oilaviy ehtiyojlarni qondirish zarurati.
2. **Ta‘lim va kasbiy rivojlanish** – Chetda sifatli ta‘lim olish, malaka oshirish va xalqaro diplomlarga ega bo‘lish istagi.
3. **Ijtimoiy sharoitlar** – Mahalliy yashash standartlarining pastligi, uy-joy masalasi, sog‘liqni saqlash tizimining samaradorligi.
4. **Shaxsiy omillar** – Erkin yashash, mustaqil bo‘lish, yangi tajriba orttirish, til o‘rganish kabi shaxsiy rivojlanish ehtiyoji.

MIGRATSIYANING OQIBATLARI

IJOBIY OQIBATLAR:

- Chet eldan yuborilayotgan pul o‘tkazmalari (remittanslar) orqali oilaviy daromadlar oshadi.
- Til, madaniyat, kasbiy ko‘nikmalar boyitiladi.
- Chet eldan qaytgan yoshlar o‘z tajribalari orqali mahalliy ish bozori va biznes muhiti rivojiga hissa qo‘shadi.

SALBIY OQIBATLAR:

- “Miya oqimi” – iqtidorli, malakali yoshlar mamlakatni tark etadi.
- Oilaviy ajralishlar va psixologik muammolar yuzaga keladi.
- Mehnat ekspluatatsiyasi, noqonuniy ishlash va inson huquqlari buzilishi xavfi mavjud.

Migratsiyaning yoshlar hayotiga ta'siri

Yo'nalish	Ijobiy ta'sir	Salbiy ta'sir
Iqtisodiy	Daromad ortadi, kapital yig'iladi	Mahalliy bozor raqobati kuchayadi
Ijtimoiy	Yangi madaniyat, ko'nikma orttiriladi	Oilaviy ajralish, ijtimoiy uzilishlar
Ta'lim	Chetda sifatli ta'lim olinadi	Mahalliy ta'limdan norozilik ortadi
Shaxsiy	Mustaqillik, yangi imkoniyatlar	Stress, moslashish muammolari

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yoshlar migratsiyasi – bu zamonaviy jamiyatning muhim ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlaridan biridir. O'zbekiston sharoitida bu jarayon ko'plab omillar bilan izohlanadi, ular orasida eng asosiylari – ishsizlik, daromad yetishmovchiligi, ta'lim va kasbiy rivojlanish imkoniyatlarining cheklanganligi kabilardir.

Tadqiqot davomida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

- Respondentlarning 62 foizi migratsiyaga qaror qilishining asosiy sababi sifatida **yuqori daromadli ish topishni** ko'rsatgan;
- 21 foizi **xorijda sifatli ta'lim olish** istagini bildirgan;
- Qolgan 17 foizi esa **shaxsiy rivojlanish va tajriba orttirish** kabi motivatsiyalarni qayd etgan.

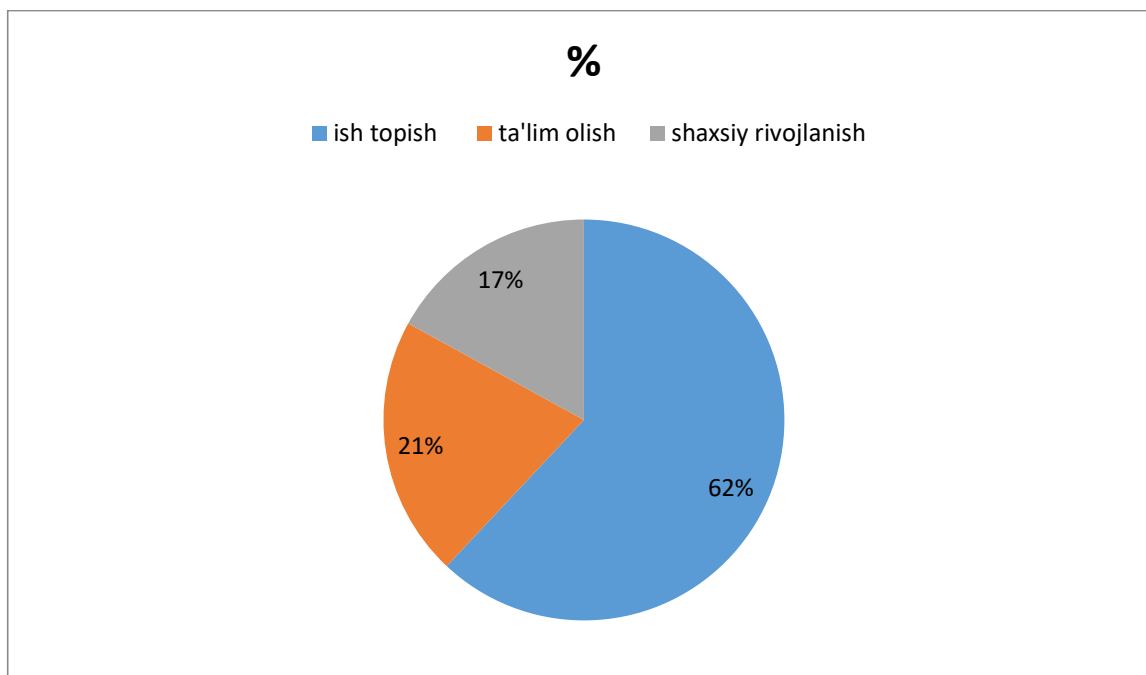
Shuningdek, respondentlarning yarmi migratsiyani **muvaffaqiyatli hayot sari yo'l** deb bilsa, boshqa yarmi uchun bu – **majburiy choradir**. Bu holat, mamlakatda ichki imkoniyatlar yetarli bo'lmagani sababli, yoshlar o'z salohiyatini chet ellarda namoyon qilishga urinayotganidan dalolat beradi.

Muhokama davomida quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

1. **Yoshlar orasida migratsiya faolligi yuqori**, lekin bu jarayon ko'pincha nazoratsiz kechmoqda;
2. **Mehnat migratsiyasi** iqtisodiy foyda bersa-da, ijtimoiy va psixologik salbiy ta'sirlarga ham sabab bo'lmoqda;
3. **Ta'lim migratsiyasi** mamlakatga qaytgan yoshlar orqali bilim almashinuvini kuchaytirishi mumkin;

4. Migratsiyaga qarshi emas, **unga strategik yondashuv orqali foydali jarayonga aylantirish** muhimdir.

Demak, migratsiyani faqat salbiy yoki ijobiy deb baholash bir tomonlama yondashuv bo‘ladi. Eng muhim jihat – bu jarayonni boshqarish, tartibga solish va unga davlat siyosati orqali yo‘naltirilgan yondashuvni shakllantirishdir.

Yoshlar migratsiyasining asosiy sabablari

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, yoshlar migratsiyasi O‘zbekiston uchun ikki tomonlama – ijobiy va salbiy – ta’sirga ega jarayondir. Bir tomondan, u individual darajada iqtisodiy barqarorlik, kasbiy o‘rish va shaxsiy rivojlanish imkoniyatlarini yaratadi. Boshqa tomondan esa, mehnat migratsiyasi ko‘plab ijtimoiy muammolar – “miya oqimi”, oilaviy ajralishlar, huquqiy va psixologik xavflar keltirib chiqarishi mumkin.

Shuningdek, ta’lim maqsadida chetga ketayotgan yoshlar xorijiy tajriba va bilimlarni yurtga olib kelish imkoniga ega bo‘lsalar-da, ularning aksariyati mamlakatga qaytmasligi — kadrlar salohiyatining kamayishiga olib kelmoqda. Bu esa ichki imkoniyatlarning cheklanganligi, zamonaviy kasbiy yo‘nalishlarning yetishmasligi bilan bog‘liq.

Mazkur muammolarni bartaraf etish hamda migratsiyani imkoniyat sifatida ishlatish uchun quyidagi **amaliy takliflar** ilgari suriladi:

1. Mehnat migratsiyasini boshqarish va qonuniylashtirish

- Davlat tomonidan chet elda ishlash istagidagi yoshlarni rasmiy ro‘yxatga olish va ularni huquqiy himoya bilan ta’minlash.

- Tashqi mehnat agentliklari faoliyatini kuchaytirish, noqonuniy migratsiyaning oldini olish.

2. Ta'lim va kasbiy malaka oshirish tizimini rivojlantirish

- Mahalliy ta'lim muassasalarini xalqaro standartlarga moslashtirish.
- Texnik va kasb-hunar kollejlari amaliyotga yo'naltirish.
- Chet elda o'qib qaytgan yoshlarga mahalliy ish bozorida qo'llab-quvvatlovchi dasturlar yaratish.

3. Yosh tadbirkorlarni rag'batlantirish

- Migratsiyadan qaytgan yoshlarga imtiyozli kreditlar, biznes-treninglar va startap dasturlarini taqdim etish.

- "Yoshlar — innovatsiya vositasi" tamoyili asosida mahalliy iqtisodiyotni raqamlashtirish va modernizatsiya qilishga jalb etish.

4. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimlarini kuchaytirish

- Migratsiyadagi yoshlar va ularning oilalariga psixologik yordam, maslahat markazlari tashkil etish.

- Chet elda ishlayotgan yoshlarga o'zbek elchixonalari orqali madaniy, huquqiy va ma'naviy yordam ko'rsatish tizimini kengaytirish.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, yoshlar migratsiyasini to'g'ri boshqarish orqali uni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot omiliga aylantirish mumkin. Bu borada ilmiy tahlillar, davlat siyosati va jamoatchilik hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **IOM (International Organization for Migration).** (2023). World Migration Report 2023. Geneva: United Nations Publications.
2. **Jahon Banki.** (2023). Uzbekistan: Youth Migration and Development. Washington, DC: World Bank.
3. **UNDP Uzbekistan.** (2022). Youth Empowerment and Migration: Opportunities and Risks. Toshkent: UNDP Report Series.
4. O'zbekiston Respublikasi Tashqi mehnat migratsiyasi agentligi. (2024). O'zbekiston fuqarolarining xorijdagi mehnat faoliyati bo'yicha statistik ma'lumotlar. Toshkent.
5. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2024). Mehnat bozori holati va yoshlar bandligi. Toshkent.
6. Raximov, S. (2021). Yoshlar va mehnat migratsiyasi. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
7. Karimova, M., & Tursunov, A. (2020). "Yoshlarning migratsiyaviy intilishlari va ijtimoiy moslashuvi: O'zbekiston tajribasi", Ijtimoiy fanlar jurnali, №4, 45–53-betlar.
8. OECD. (2023). Youth on the Move: Migration Trends and Policy Responses in Central Asia. Paris: OECD Publishing.